

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാഭേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുഭവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാഭേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകവിംശോദ്യായഃ ॥

വിദൂര ഉവാച

സ്വായംഭുവസ്യ ച മനോർവംശഃ പരമസമ്മതഃ |
കഥ്യതാം ഭഗവൻ യത്ര മൈമുനേനൈധിരേ പ്രജാഃ || 1 ||

പ്രിയവ്രതോത്താനപാദൗ സുതൗ സ്വായംഭുവസ്യ വൈ |
യഥാധർമം ജുഗുപതുഃ സപ്തദ്വീപവതീം മഹീം || 2 ||

തസ്യ വൈ ദുഹിതാ ബ്രഹ്മൻ ദേവഹൂതിതി വിശ്രുതാ |
പത്നീ പ്രജാപതേരുകൃതാ കർദമസ്യ ത്വയാനഘ || 3 ||

തസ്യാം സ വൈ മഹായോഗീ യുക്തായാം യോഗലക്ഷണൈഃ |
സസർജ്ജ കതിധാ വീർയം തന്മേ ശുശ്രൂഷവേ വദ || 4 ||

രുചിർയോ ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മൻ ദക്ഷോ വാ ബ്രഹ്മണഃ സുതഃ |
യഥാ സസർജ്ജ ഭൂതാനി ലബ്ധ്വാ ഭാർയാം ച മാനവിം || 5 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രജാഃ സൃജേതി ഭഗവാൻ കർദമോ ബ്രഹ്മണോദിതഃ |
സരസ്വത്യാം തപസ്തേപേ സഹസ്രാണാം സമാ ദശ || 6 ||

തതഃ സമാധിയുക്തേന ക്രിയായോഗേന കർദമഃ |
സമ്പ്രപേദേ ഹരിം ദക്ത്വാ പ്രപന്നവരദാശുഷം || 7 ||

താവത്പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ പുഷ്പരാക്ഷഃ കൃതേ യുഗേ |
ദർശയാമാസ തം ക്ഷത്തഃ ശാബ്ദം ബ്രഹ്മ ദധദ്വപുഃ || 8 ||

സ തം വിരജമർകാഭം സിതപദ്മോത്പലസ്രജം |
സ്തിഗ്ധനീലാലകവ്രാതവക്ത്രാബ്ജം വിരജോബരം || 9 ||

കിരീടിനം കുണ്ഡലിനം ശംഖചക്രഗദായരം |
ശ്വേതോത്പലക്രീഡനകം മനഃസ്സർശസ്മിതേക്ഷണം || 10 ||

വിന്യസ്തചരണാമഭോജമംസദേശേ ഗരുത്തതഃ |
ദൃഷ്ട്വാ ഭവേവസ്ഥിതം വക്ഷഃശ്രിയം കൗസ്തുഭകന്ധരം || 11 ||

ജാതഹർഷോപതൻമൂർധ്നാ ക്ഷിതൗ ലബ്ധമനോരമഃ |
ഗീർഭിസ്ത്വഭൃഗുണാത്പ്രീതിസ്വഭാവാത്മാ കൃതാഞ്ജലിഃ || 12 ||

ഋഷിരുവാച
ജുഷും ബതാദ്യാഖിലസത്തുരാശഃ
സാംസിദ്ധ്യമക്ഷണോസ്തവ ദർശനാനഃ |
യദുർശനം ജൻമഭിരിധ്യ സദ്ഭി -
രാശാസതേ യോഗിനോ രൂഢയോഗാഃ || 13 ||

യേ മായയാ തേ ഹതമേധസസ്ത്വ -
ത്പാദാരവിനം ദവസിന്ധുപോതം |
ഉപാസതേ കാമലവായ തേഷാം
രാസീശ കാമാന്നിരയേപി യേ സ്യുഃ || 14 ||

തമാ സ ചാഹം പരിവോഽശുകാമഃ
സമാനശീലാം ഗൃഹമേധധേനും |
ഉപേയിവാൻ മൂലമശേഷമൂലം
ദുരാശയഃ കാമദുഃഖാംഘ്രിപന്യ || 15 ||

പ്രജാപതേന്യേ വചസാധീശ തന്ത്യാ
 ലോകഃ കിലായം കാമഹതോന്മുഖഭ്യഃ |
 അഹം ച ലോകാനുഗതോ വഹാമി
 ബലിം ച ശുക്ലാനിമിഷായ തുഭ്യം || 16 ||

ലോകാംശ്ച ലോകാനുഗതാൻ പശുംശ്ച
 ഹിത്യാ ശ്രിതാന്യേ ചരണാതപത്രം |
 പരസ്വരം ത്വദ്ഗുണവാദസീധു -
 പീയൂഷനിർയാപിതദേഹധർമാഃ || 17 ||

ന ത്യേജരാക്ഷഭ്രമിരായുരേഷാം
 ത്രയോദശാരം ത്രിശതം ഷഷ്ടിപർവ |
 ഷൺനേമ്യനന്തച്ഛദി യന്ത്രിണാഭി -
 കരാലസ്രോതോ ജഗദാച്ഛിദ്യ ധാവത് || 18 ||

ഏകഃ സ്വയം സഞ്ജഗതഃ സിന്ധുക്ഷയാ -
 ദ്വിതീയയാത്മനധിയോഗമായയാ |
 സുജസ്യദഃ പാസി പുനർഗ്രസിഷ്യസേ
 യഥോർന്നനാഭിർഭഗവൻ സ്വശക്തിഭിഃ || 19 ||

നൈതദ്ബതാധീശ പദം തവേപ്ലിതം
 യൻമായയാ നസ്തനുഷേ ഭൂതസൂക്ഷ്മം |
 അനുഗ്രഹായാസ്ത്വപി യർഹി മായയാ
 ലസത്തുലസ്യാ തനുവാ വിലക്ഷിതഃ || 20 ||

തം ത്യാനുഭൂത്യാപരതക്രിയാർഥം
 സ്വമായയാ വർതിതലോകതന്ത്രം |
 നമാദ്യഭീക്ഷ്ണം നമനീയപാദ -
 സരോജമൽപീയസി കാമവർഷം || 21 ||

ഋഷിരുവാച

ഇത്യവ്യലീകം പ്രണുതോബ്ജനാഭ -

സ്തമാബഭാഷേ വചസാമൃതേന |

സുപർണ്ണപക്ഷോപരി രോചമാനഃ

പ്രേമസ്മിതോദ്വിക്ഷണവിഭ്രമദ്ഭ്രൂഃ || 22 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച

വിദിത്വാ തവ ചൈത്യം മേ പുരൈവ സമയോജി തത് |

യദർഥമാത്മനിയമൈസ്ത്വയൈവാഹം സമർചിതഃ || 23 ||

ന വൈ ജാതു മൃഷൈവ സ്മാത്പ്രജാധ്യക്ഷ മദർഹണം |

ഭവദ്വിധേഷ്യതിതരാം മയി സംഗൃഭിതാത്മനാം || 24 ||

പ്രജാപതിസുതഃ സമ്രാൺമനുർവിഖ്യാതമംഗലഃ |

ബ്രഹ്മാവർതം യോധി വസൻ ശാസ്ത്രി സപ്താർണ്ണവാം മഹീം || 25 ||

സ ചേഹ വിപ്ര രാജർഷിർമഹിഷ്യാ ശതരൂപയാ |

ആയാസ്യതി ദിദൃക്ഷുസ്ത്വാം പരശ്വോ ധർമകോവിദഃ || 26 ||

ആത്മജാമസിതാപാംഗീം വയഃശീലഗുണാൻവിതാം |

മൃഗയന്തീം പതിം ദാസ്യത്യനുരൂപായ തേ പ്രഭോ || 27 ||

സമാഹിതം തേ ഹൃദയം യത്രേതമാൻ പരിവത്സരാൻ |

സാ ത്വാം ബ്രഹ്മന്നുപവധൂഃ കാമമാശു ഭജിഷ്യതി || 28 ||

യാ ത ആത്മഭൃതം വീര്യം നവധാ പ്രസവിഷ്യതി |

വീര്യേ ത്വദീയേ ഋഷയ ആധാസ്യന്ത്യഞ്ജസാസ്ത്മനഃ || 29 ||

ത്വം ച സമൃഗനുഷ്ഠായ നിദേശം മ ഉശത്തമഃ |

മയി തീർഥീകൃതാശേഷക്രിയാർഥോ മാം പ്രപത്സ്യന്തേ || 30 ||

കൃത്യാ ദയാം ച ജീവേഷു ദത്ത്വാ ചാഭയമാത്മവാൻ |
മയ്യാത്മാനം സഹ ജഗദ്രക്ഷ്യസ്യാത്മനി ചാപി മാം ||31 ||

സഹാഹം സ്വാംശകലയാ ത്വദ്വിർയേണ മഹാമുനേ |
തവ ക്ഷേത്രേ ദേവഹൂത്യാം പ്രണേഷ്യേ തത്ത്വസംഹിതാം ||32 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
ഏവം തമനുഭാഷ്യാമ ഭഗവാൻ പ്രത്യഗക്ഷജഃ |
ജഗാമ ബിന്ദുസരസഃ സരസ്വത്യാ പരിശ്രിതാത് ||33 ||

നിരീക്ഷതസ്തസ്യ യയാവശേഷ -
സിദ്ധേശ്വരാഭിഷ്ഠതസിദ്ധമാർഗഃ |
ആകർണയൻ പത്രരഥേന്ദ്രപക്ഷേ -
രുചാരിതം സ്തോമമുദീർണസാമ ||34 ||

അഥ സമ്പ്രസ്ഥിതേ ശുക്ലേ കർദമോ ഭഗവാനുഷിഃ |
ആസ്തേ സു ബിന്ദുസരസി തം കാലം പ്രതിപാലയൻ ||35 ||

മനുഃ സ്യന്മനമാസ്ഥായ ശാതകൗംഭപരിച്ഛദം |
ആരോപ്യ സ്വാം ദുഹിതരം സഭാർയഃ പര്യടൻമഹീം ||36 ||

തസ്മിൻ സുധൻവന്നഹനി ഭഗവാൻ യത്സമാദിശത് |
ഉപായാദാശ്രമപദം മൂനേഃ ശാന്തവ്രതസ്യ തത് ||37 ||

യസ്മിൻ ഭഗവതോ നേത്രാന്യപതന്നശ്രുബിന്ദവഃ |
കൃപയാ സമ്പരീതസ്യ പ്രപന്നേർപിതയാ ഭൃശം ||38 ||

തദ്വൈ ബിന്ദുസരോ നാമ സരസ്വത്യാ പരിപ്ലുതം |
പുണ്യം ശിവാമൃതജലം മഹർഷിഗണസേവിതം ||39 ||

പുണ്യദ്രുമലതാജാലൈഃ കൂജത്പുണ്യമൃഗദ്വിജൈഃ |
സർവർതുമലപുഷ്പാഢ്യം വനരാജിശ്രിയാൻവിതം || 40 ||

മത്തദ്വിജഗണൈർഘൃഷ്ടം മത്തദ്രുമരവിഭ്രമം |
മത്തബർഹിനഽടോപമാഹ്യയൻ മത്തകോകിലം || 41 ||

കദംബചമ്പകാശോകകരഞ്ജബകുലാസനൈഃ |
കുന്ദമന്ദാരകുടഞ്ജശൃതപോതൈരലങ്കൃതം || 42 ||

കാരണ്യവൈഃ പ്ലവൈർഹംസൈഃ കുരരൈർജലകുക്കുടൈഃ |
സാരസൈശ്ചക്രവാകൈശ്ച ചകോരൈർവൽഗു കൂജിതം || 43 ||

തഥൈവ ഹരിണൈഃ ക്രോഡൈഃ ശ്യാവിദ്ഗവയകുഞ്ജരൈഃ |
ഗോപുച്ഛൈർഹരിഭിർമർകൈർനകുലൈർനാഭിഭിർവൃതം || 44 ||

പ്രവിശ്യ തത്തീർഥവരമാദിരാജഃ സഹാത്മജഃ |
ദദർശ മൂനിമാസീനം തസ്മിൻ ഹുതഹുതാശനം || 45 ||

വിദ്യാതമാനം വപുഷാ തപസ്യുഗ്രയുജാ ചിരം |
നാതിക്ഷാമം ഭഗവതഃ സ്തിഗ്ധാപാംഗാവലോകനാത് |
തദ്യാഹുതാമൃതകലാപീയൂഷശ്രവണേന ച || 46 ||

പ്രാംശും പദ്മപലാശാക്ഷം ജടിലം ചീരവാസസം |
ഉപസംശ്രിത്യ മലിനം യഥാർഹണമസംസ്കൃതം || 47 ||

അഥോഽജമുപായാതം നൃദേവം പ്രണതം പുരഃ |
സപര്യയാ പര്യഗൃഹ്ണാത്പ്രതിനന്ദാനുരൂപയാ || 48 ||

ഗൃഹീതാർഹണമാസീനം സംയതം പ്രീണയൻ മൂനിഃ |
സ്മരൻ ഭഗവദാദേശമിത്യാഹ ശ്ലക്ഷ്ണയാ ഗിരാ || 49 ||

നൂനം ചക്രമണം ദേവ സതാം സംരക്ഷണായ തേ |
വധായ ചാസതാം യസ്ത്വം ഹരേഃ ശക്തിർഹി പാലിനീ ||50||

യോർഭകേന്ദ്രഗ്നീന്ദ്രവായുനാം യഥാർമപ്രചേതസാം |
രൂപാണി സ്ഥാന ആധത്സേ തസ്മൈ ശുക്ലായ തേ നമഃ ||51||

ന യദാ രഥമാസ്ഥായ ജൈത്രം മണിഗണാർപിതം |
വിസ്തൂർജ്ജുണ്ഡകോദണ്ഡോ രഥേന ത്രാസയന്നഘാൻ ||52||

സ്വസൈന്യചരണക്ഷുണ്ണം വേപയൻ മണ്ഡലം ഭുവഃ |
വികർഷൻ ബൃഹതീം സേനാം പര്യടന്ധ്യംശുമാനിവ ||53||

തദൈവ സേതവഃ സർവേ വർണാശ്രമനിബന്ധനാഃ |
ഭഗവദ്ദ്രചിതാ രാജൻ ഭിദ്യേരൻ ബത ദന്ധുഭിഃ ||54||

അധർമശ്ച സമേധേത ലോലുപൈർവ്യങ്കുശൈർനൃഭിഃ |
ശയാനേ ത്വയി ലോകോത്ഥം ദന്ധുഗ്രന്തോ വിനക്ഷ്യതി ||55||

അമാപി പൃച്ഛേ ത്വാം വീര യദർഥം ത്വമിഹാഗതഃ |
തദ്വയം നിർവൃലീകേന പ്രതിപദ്യാമഹേ ഹുദാ ||56||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ||